

miin kieleen kuuluvat vapaus, varauksettomuus, uskollisuus ja hedelmällisyys. Aviopuolisoiden välisen ruumiin kielen tulee puhua samaa kuin sanoin ilmaistu avioliittolupaus. Ruumiin kielen totuudellisuus edellyttää sitä, että aviopuolisot pidättävät keinotekoisesta ehkäisystä. Hän kuitenkin hyväksyy niin sanotun luonnollisen perhesuunnittelun, joka perustuu naisen kuukautisrytmin seuraamiseen. Vaikka ehkäisykielteisyys aiheuttaa Johannes Paavali II:n näkemyksistä ehkä eniten hämmennystä ja vastustusta, sitä voi pitää hänen teologiansa kokonaisuutta vasten tarkasteltaessa johdonmukaisena.

Jason Lepojärven kirja avaa hyvin kokonaisvaltaisen kuvan Johannes Paavali II:n ruumiinteologiseen ajatteluun. Tekstin kulku on teologiselle teokselle epätyypillinen: ei niinkään looginen päättelyketju vaan ikään kuin kudelma tai kuva, jonka selkeimmät ääriviivat näkyvät heti alussa, mutta joka sitten kirjan edetessä tarkentuu ja saa uusia sävyjä ja yksityiskohtia. Kirjoitustapa heijastaa havainnollisesti Johannes Paavali II:n kirjoitustyyliä. Toisinaan tästä aiheutuu toistoa, jota olisi paikaitellen voinut vähentää ja sen sijaan syventää ja laajentaa joitakin teemoja, jotka nyt jäävät vähemmälle huomiolle.

Luterilaisen lukijan huomion saattaa herättää se, ettei kirjassa juurikaan esitetä kritiikkiä Johannes Paavali II:n käsityksiä kohtaan. Lepojärvi on syvällisesti aiheensa sisällä, mutta ei ota siihen etäisyyttä. Osaa lukijoista tämä saattaa häiritä, toiset taas voivat nähdä sen kirjan vahvuutena. Kaikkea ei ole pureskeltu valmiiksi. Kirja haastaa aikamme vallitsevat seksuaalieettiset käsitykset vahvasti luomisteologisella otteellaan. Lopputulos on mielenkiintoinen ja keskusteluun kutsuva.

Kirja avaa keskeisimmät teemat katolisesta ruumiin ja seksuaalisuuden teologiasta, josta myös jokaisella luterilaisella teologilla tulisi olla selkeä käsitys. Siksi tämän kirjan tu-

lisi kuulua ainakin niiden teologien lukemistoon, jotka eivät itse aio kahlata kokonaan Johannes Paavali II:n alkuperäisiä puheita läpi.

SOILI HAVERINEN
TEOL. MAIST., HELSINKI

GODEHARD BRÜNTRUP, CHRISTIAN HERWARTZ & HERMANN KÜGLER (HRSG.).

**Unheilige Macht: Der
Jesuitenorden und
die Missbrauchskrise.
Stuttgart: Kohlhammer
2013. 202 s.**

Berliner Morgenpost julkaisi tammi-kuussa 2010 artikkelin, jossa kerrottiin jesuiittojen ylläpitämään berliiniläiseen kouluun liittyvistä väärinkäytöksistä. Artikkelin oli kuin räjähdys, josta alkoi Saksassa keskustelu roomalaiskatolisen kirkon osallisuudesta seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja lasta nöyryyttäviin kurinpitotoimiin. Keskustelijat ovat vaatineet selvitystä siitä, mitä kirkossa on tiedetty tapahtumista ennen niiden julkituloa.

Unheilige Macht on jesuiittojen itsekriittinen reflektio, jossa kirjoittajat pohtivat jesuiittojen osuutta hyväksikäyttöön ja lasten kaltoin kohteluun. Onko organisaatio suojellut väärinkäyttöihin syyllistyneitä tai peittänyt väärinkäytöksiä? Kiinnitetäänkö jesuiittojen rekrytoinnissa riittävästi huomiota hakijan kypsyys-teen ja tasapainoisuuteen? Kipein kysymys on kuitenkin: miksi hyväksikäytön ja nöyryyttävän kohtelun uhreja ei ole haluttu nähdä ja kuulla?

Berliiniläiskoulun rehtorina toiminut Klaus Mertes mursi tammi-kuussa 2010 hyväksikäyttöön liittyvän hiljaisuuden. Hän kritisoi kirkkoa siitä, että se on hyväksikäyttökeskustelussa ottanut uhrin roolin. Kirkon omaksuma uhrin asema on oikeastaan vallankäyttöä, sillä pitä-

mällä itseäänkin uhrina kirkko kielletty ottamasta vastuuta. Se kielletty asettumasta kuuntelijan asemaan, niin että hyväksikäytön todellinen uhri voisi kertoa, mitä hänelle on tapahtunut. Totuuden kuuleminen tekee kipeää, mutta kirkko voi päästä eteenpäin vain suostumalla kuuntelijaksi.

Matthias Katsch tuo kirjaan uhrin äänen. Hän joutui 14-vuotiaana koululaisena seksuaalisesti hyväksikäytetyksi. Hyväksikäytön jälkeen tapahtui toinen rikos: hänet jätettiin yksin, tekijöitä pyrittiin suojelemaan ja lähes kolmeenkymmeneen vuoteen hänen kertomustaan ei uskottu. Tilanne muuttui tammikuussa 2010, kun Klaus Mertes lähetti Katschille kirjeen. ”Me uskomme teitä”, hän kirjoitti hyväksikäytön ja kaltoinkohtelun uhreille. Mertesin sanat olivat Katschille merkitykselliset, mutta myös kivuliaat. Siitä lähtien hän on joutunut arvioimaan elämänsä uudelleen. Mitä on olla mies, jota on poikana hyväksikäytetty seksuaalisesti?

Katsch kertoo myös kahdesta jesuiittojen 2010 järjestämästä tapaamisesta. Noissa tapaamisissa hänelle välittyi kuulluksi tulemisen kokemus; uhreja kuunneltiin tuntikausia, eikä heidän kokemuksiaan enää kyseenalaistettu. Katsch toivoo, että kirkko kuuntelisi heitä eikä puolustelisi itseään.

Katsch ei ole jättänyt roomalaiskatolista kirkkoa, mutta hän suhtautuu siihen kriittisesti. Hierarkia ja uskovat elävät hänen mukaansa kaukana toisistaan, ”ikään kuin”-kulttuurissa. Uskovat toimivat ikään kuin he seuraisivat hierarkian opetusta, ja hierarkia ikään kuin se ei tietäisi, että uskovat eivät noudata sen opetusta. Kirkko ei tunnusta, että Saksan katolisilla papeilla on lapsia tai että pappien joukossa on homoseksuaaleja, jotka joutuvat salaamaan identiteettinsä. Kirkkoa vaivaa kaksinaismoraali, joka vaientaa pappien lasten äidit, kirkon palveluksessa olevat homot ja seksuaalisen hyväksikäytön uhrin.

Jesuiitat ovat teettäneet riip-pumattoman tutkimuksen, jolla on pyritty selvittämään hyväksikäytön ja kaltoinkohtelun laajuutta. Jesuiit-tojen Saksan provinssin johtaja Stefan Kiechle tuo artikkelissaan esiin joitakin lukuja: tähän mennessä on ilmoitautunut 180 uhria. Kuuden jesuiitan on kiistatta voitu osoittaa syyllistyneen lasten kaltoin koh-teluun tai hyväksikäyttöön sotien päättymisen ja artikkelin kirjoittami-sen välisenä ajanjaksona. Arveluja on esitetty lisäksi kuudestakymme-nestä muusta jesuiitasta ja kolmes-tatoista heidän koulujensa henkilö-kuntaan kuuluvasta tekijästä. Suu-rinta osaa tekijöistä epäillään kaltoin kohtelusta, ei seksuaalisesta hyväk-sikäytöstä.

Myös Kiechle korostaa uhri-en kuulemista. Hyväksikäytön uhrit ovat traumatisoituneet uudestaan, kun heidän kertomuksiaan tapahtu-neesta ei ole otettu todesta. Heitä ei ole haluttu kuulla. Uhrien kuule-minen ei Kiechlen mukaan saisi kuit-tenkaan tarkoittaa, että väärää syy-töksiä vastaan ei saisi puolustautua. On pidettävä kiinni totuudesta. To-tuutta ei kuitenkaan tavoiteta vain selvittämällä menneisyyden tapah-tumia. Samalla on arvioitava myös jesuiittajärjestön rakennetta ja itse-ymmärrystä.

Miksi kukaan ei huomannut? Miksi nöyryyttävä vallankäyttö saat-toi jatkua sääntökunnan ylläpitämis-sä eliittikouluissa jopa vuosikymme-niä? Vuosina 1977–1980 Berliinin Canisiuskollegin rehtorina toiminut Rolf Pfahl pyrkii artikkelissaan vas-taamaan näihin kysymyksiin. Vaika hän sanoo olleensa kokematon rehtorin tehtävässään, puuttumat-tomuuden syy oli hänen mielestään kuitenkin syvemmällä. Perussyy oli – ja on ehkä vieläkin – kirkon kyvyttö-myys ymmärtää omaa pahuuttaan. Pfahl myöntää, ettei hänkään kyen-nyt ottamaan yhteisössään olevaa pahuutta vakavasti. Hän ei kääntä-nyt katsettaan pois uhrista torjuak-seen tapahtuman. Sen sijaan hän katsoi jonnekin muualle, maail-

maan, jossa ei ole pahuutta. Pfahl peräänkuuluttaakin ajattelunmuu-tosta ja vaatii, että pahan voima se-kä yksilössä että kirkossa on otettava nykyistä vakavammin. Vehnä ja val-hevehnä kasvavat vierekkäin.

Saksan jesuiittojen entinen alue-johtaja Stefan Dartmann kiinnittää huomiota sääntökunnan koulutus-järjestelmään liittyvään itseriittoi-suuden sudenkuoppaan. Kun nuori jesuiitta päättää filosofian opin-tonsa, hän suorittaa yhdestä kol-meen vuotta kestävä harjoittelu-jakson ennen teologian opintoja. Tällä jaksolla hän voi toimia opet-tajana ilman minkäänlaista peda-gogista koulutusta. Dartmann pitää tätä itseriittoiisuutena, sillä yksikään opetustehtävissä toimiva, sääntö-kuntaan kuulumaton henkilö ei voi-si toimia jesuiittakoulussa opetta-jana ilman tehtävän edellyttämää koulutusta.

Dartmann arvelee, että väärin-käytökset olisivat voineet selvitä ai-emmin, jos sääntökuntaan kuulu-mattomien havaintoihin ja kannan-ottoihin olisi kiinnitetty enemmän huomiota. Hän korostaa näiden henkilöiden merkitystä, sillä juuri he tuovat koulutukseen kriittistä kysy-myksenasettelua ja ulkopuolisia nä-kökulmia. Koulutusjärjestelmä on-kin muuttumassa siten, että nuoril-la jesuiitoilla on enemmän tai myö-hemmin kouluttajanaan tai ohjaaja-naan mies tai nainen, joka ei kuulu sääntökuntaan.

Dartmann toivoo organisaati-oon myös läpinäkyvyyttä, jonka tuli-si ulottua sekä rekrytointiin että pää-töksentekoon. Koska jo jesuiittoihin liittyminen edellyttää selibaattiin si-toutumista, Dartmannin mielestä on välttämätöntä, että sääntökun-nan sisällä käydään nykyistä laajem-paa seksuaalisuuteen liittyvää kes-kustelua. Myös hyväksikäyttötapa-ukset pakottavat järjestön nykyistä avoimempaan ja laajempaan sek-suaalisuuteen liittyvien kysymysten käsitteelyyn.

Teoksen kuusitoista artikkelia on jäsennellävissä kolmeen teeman:

hyväksikäytön uhrin kuuntelemisen ja vastaanottamisen tulee olla kai-ken lähtökohta; organisaation itse-riittoiisuus synnyttää hyväksikäytön mahdollistavia rakenteita ja suoje-lee hyväksikäyttäjää, sekä organisaatio, joka pitää itseään uhrina, on ky-kenemätön kuuntelemaan ja siten auttamaan hyväksikäytön tai kal-toinkohtelun uhria.

Unheilige Macht on avoimuudes-saan ja itsekritiikissään rohkea teos. Sen kysymyksenasettelu sopisi mal-liksi myös suomalaiseen keskuste-luun, jota usein vaivaa sensaatiomaisuus ja itseensä käpertyminen.

SAKU TOIVIAINEN
TEOL. TRI, HELSINKI

J. T. PAASCH
Divine Production in
Late Medieval Trinitarian
Theology: Henry of Ghent,
Duns Scotus and William
Ockham. Oxford: Oxford
University Press 2012. 203 s.

Myöhäiskeskiajalla kaikki läntisen kristikunnan merkittävimmät teo-logit käsittelevät teoksissaan seikka-peräisesti kolminaisuusoppiin liitty-viä filosofisia ongelmia. Keskustelun teologisista peruseriaatteista vallit-si uskontunnustusten ja kirkkoisista erityisesti Augustinuksen (354–430) kirjoitusten perusteella suhteellisen laaja yksimielisyys. Toisistaan poik-keavia kantoja esiintyi muun muas-sa siitä, miten Jumalan persoonien syntymää tulisi kuvata ajan tietee-lisellä kielellä, joka oli suurelta osin omaksuttu 1100-luvulta lähtien la-tinaksi käännettyistä Aristoteleen teoksista.

Paasch keskittyy teoksessaan juuri Jumalan persoonien syntymi-seen ja synnyttämiseen (*productio*) liittyvään problematiikkaan 1200- ja 1300-lukujen teologiassa. Näkökul-ma on yksinomaan kolminaisuuden sisäisessä metafysiikassa eikä esi-